

Norges vassdrags- og energidirektorat
Konsesjonsavdelingen v/ Carsten Jensen
Postboks 5091 - Majorstua

0301 OSLO
Norge

Tilg.kode

Deres referanse

Saksbehandler
Tore Sollibråten

Vår referanse
18/01644-2

Dato
23.10.2020

Osensjøenreguleringen - Søknad om å fravike manøvreringsreglementet for slipp av minstevannføring til Søre Osa i forbindelse med vedlikeholdsarbeid på luketerskler og nedstrøms ledemur i 2021

Beskrivelse av tiltaket som krever redusert minstevannføring

I forbindelse med tilsyn av dam Osen er det avdekket enkelte sår og skader på eksisterende betong rett nedstrøms damanlegget. De aktuelle betongkonstruksjonene er en del av dammens nedstrøms sikring mot erosjonsskader, og planlegges utbedret i 2021. Vedlikeholdsarbeidet må utføres når vannstanden i Osensjøen er ned mot laveste regulerte vannstand (LRV) på sen vinteren/våren.

Tiltaket er av en slik art at det må anlegges en lav fangdam foran deler av dammens oppstrøms side, og i denne forbindelse vil det bli etablert en kort adkomstveg ned i magasinet. Anleggsarbeidet gjør det umulig å slippe minstevannføring gjennom dammen slik det gjøres til vanlig. For å opprettholde en viss minstevannføring i Søre Osa i den perioden hvor utbedringene skal gjennomføres, er det planlagt å anlegge et hevertsystem for å lede vann forbi arbeidsområdet. Hevertrørene vil legges over luketerskelen til segmentluka og ut i elva nedstrøms crumpoverløpet på nedstrøms side av hoveddammen. Hevertsystemet vil bli bygget på tilsvarende måte som ved ombygging av hoveddammen i 2012. Det er nødvendig å ha en så liten vannføring som mulig forbi anleggsområdet, ettersom det skal arbeides ned mot 3 m under normalt vannivå i flomløpet nedstrøms dammen og ned mot fundamentnivå for ledemurer mellom dam og crumpoverløp.

I forbindelse med arbeidene vil det bli benyttet noe tipp- og morenemasser fra GLBs egen grunn i området. Det kan også bli aktuelt å frakte inn noe ekstern masse. Massene vil bli tilbakeført etter fjerning av fangdammen, og berørt terreng vil bli istandsatt.

De planlagte arbeidene vil bli utført som et vedlikeholdsprosjekt, og medfører ikke behov for NVEs godkjenning av Teknisk Plan etter damsikkerhetsforskriften, men gjennomføring av prosjektet vil bli avklart med NVEs miljøtilsyn.

NB! Ved svar på dette brevet benyttes referanse: 18/01644-2

Fravikelsen fra manøvreringsreglementet som omsøkes

I manøvreringsreglementet for Osensjøen gitt ved kgl. res av 21. mai 1999 står det følgende når det gjelder slipp av minstevannføring:

Av hensyn til utseende, fiskens gang og forurensning plikter konsesjonæren å slippe vann i Søre Osa. I tiden 1. juni – 15. september slippes 6,0 m³/s. I tiden 20. september – 31. mai slippes 2,5 m³/s.

GLB søker om å redusere minstevannføringen fra 2,5 m³/s til 0,3 m³/s i perioden 16. mars til 16. april 2021. Hele anleggsperioden antas å være fra 9. mars til 8. mai. GLB vil tilstrebe å gjøre perioden med avvik fra pålagt minstevannføring så kort som mulig i forhold til de aktuelle arbeidene innenfor den omsøkte perioden. Med det omsøkte minstevannføringsslippet vil man komme ned på en vannmengde som er håndterlig å lede forbi fangdam og hoveddam, samtidig som det ikke er til for stor ulempe for den praktiske gjennomføringen av anleggsarbeidet.

Miljøeffekter av det omsøkte tiltaket

Reduksjonen i minstevannføring det nå søkes om er tilsvarende både i vannmengde og periode på året, som da GLB rehabiliterte dammen ved Osensjøen i 2012.

I forkant av arbeidet med rehabilitering og ombygging av dammen i 2012 engasjerte GLB Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) til å gjøre en vurdering av konsekvensene av den forestående rehabilitering av dammen og tilhørende reduksjonen i minstevannføringsslippet fra 2,5 m³/s til 0,3 m³/s. NINA ble i tillegg bedt om å vurdere om skadevirkningen ville bli vesentlig redusert hvis minstevannføringen i anleggsperioden kunne økes til 0,5 m³/s.

NINAs vurdering fra 2011 tilsa at tiltaket ville gi økt dødelighet i ørretbestanden, spesielt hos yngel og ungfisk, og at Søre Osa derfor ville få redusert ørretbestand i minst 2 år etter tiltaket. NINA mente effekten for bunndyrsamfunnet ville være av mer kortvarig karakter i og med at enkelte bunndyrgrupper ville overleve nede i bunnsubstratet og at rekoloniseringen ville gå raskere enn for fisk. For vannvegetasjonen så mente NINA at mosevegetasjon som ville bli tørrlagt eller innefrosset, ville trenge minst en vekstsesong før den ble reetablert på tilsvarende store arealer som før reduksjon i vannføring.

NINAs vurderte at den miljømessige konsekvensen av et eventuelt økt minstevannføringsslipp fra 0,3 til 0,5 m³/s vil være liten. Det ble trukket fram at en vannføring over minstevannføring straks tiltaket var gjennomført (inkludert en "spyleflom") ville ha langt større positiv effekt enn 200 l/s ekstra under anleggsperioden, og også bidra til at økosystemet i elva ville restaurere seg selv raskere.

I 2013 etter at arbeidene ved dam Osensjøen var fullført, utførte NINA på oppdrag for GLB en fiskeundersøkelse i Søndre Osa. Resultatene er innarbeidet i NINA rapporten «Auren i Søre Osa og Østre Æra, Åmot kommune – 30 år etter driftsstart for Osa kraftverk». I denne rapporten fremgår det at perioden med lav vannføring i mars – april 2012 imidlertid ikke hadde noen sporbar effekt på auren i Søre Osa.

GLB mener NINAs vurderinger fra 2011 beskriver relevante miljøkonsekvenser for tiltaket det nå søkes om. Særlig interessant er det imidlertid at etterundersøkelsene fra 2013 ikke viste noen negativ effekt på aurebestanden i Søndre Osa, på tross av at minstevannføringen i perioden fra 5. mars til 16. april var redusert til ca. 0,5 - 0,3 m³/s, mens normalvannføringen på denne tiden av året er 2,5 m³/s.

For flere detaljer i NINAs vurderinger i 2011 og ved etterundersøkelsen i 2013 vises det til henholdsvis vedlegg 1 og 2. GLB mener disse vedleggene gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere miljøeffekter av tiltaket det nå søkes om.

I anleggsperioden vil det kunne bli noe blakking av vannet under etablering og fjerning av den lave fangdammen, samt ved pumping av vann som siger inn i byggegropen nedstrøms dammen. Inntaket på heverten vil bli plassert noe oppstrøms fangdammen for å minimere blakking og sedimenttransport. Det vil løpende bli gjort vurdering av arbeidsoperasjonene, med sikte på å begrense blakking av vann og sedimenttransport til Søndre Osa.

Avbøtende tiltak

De avbøtende tiltakene med langsom reduksjon av vannføringen for å redusere faren for stranding av fisk ved oppstart av arbeidet, samt slipp av spyleflom etter endt anleggsperiode vil bli gjennomført på tilsvarende måte som i 2012.

Oppsummering

GLB søker om å fravike manøvreringsreglementet for Osenreguleringen ved å redusere minstevannføringen i Søre Osa til 0,3 m³/s i perioden fra 16. mars til 16. april 2021. Nedtrappingen av vannføringen vil skje langsomt og det vil bli sluppet en spyleflom i Søre Osa umiddelbart etter endt anleggsperiode.

Med vennlig hilsen

Glommens og Laagens Brukseierforening

Gaute Skjelsvik
Adm. direktør

Tore Sollibråten
Miljørådgiver

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg:

- 1) Notat fra NINA om redusert minstevannføring i Søre Osa
- 2) Rapport fra NINA om auren i Søre Osa med resultat fra etterundersøkelser i 2013